34 730 XVII Wijziging van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar 2017 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)

Nr. 2 **Memorie van Toelichting**

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2017 wijzigingen aan te brengen in:

de departementale begrotingsstaat voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII);

De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

Wetsartikel 3

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

B) BEGROTINGSTOELICHTING

1. Voorstel van Wet

Het onderhavige wetsvoorstel leidt tot een opwaartse bijstelling van de geraamde uitgaven 2017 op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) van EUR 509,7 miljoen. De ontvangsten worden met 10 miljoen neerwaarts bijgesteld.

2. Leeswijzer

De voorliggende suppletoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de Ontwerpbegroting 2017 van hoofdstuk XVII van de begroting van het Rijk.

In de toelichting worden de belangrijkste mutaties op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking toegelicht. Ten slotte volgt per artikel de nieuwe stand en een toelichting op de opmerkelijke verschillen.

Per artikel is een tabel opgenomen met de mutaties. De toelichting per beleidsartikel heeft betrekking op de kolom mutaties suppletoire begroting. Om de leesbaarheid te waarborgen worden alleen de financiële instrumenten die meer dan 3 procent van het artikelonderdeel uitmaken opgenomen in de financiële tabel. Dat betekent dat er in sommige gevallen geen uitputtende opsomming is van de financiële instrumenten per artikelonderdeel.

Conform de Rijksbegrotingsvoorschriften en de Comptabiliteitswet van 2001 dienen de opmerkelijke verschillen tussen de oorspronkelijke en huidige raming te worden toegelicht. Ook is omschreven welke ondergrens gehanteerd moet worden, waarboven een uitgavenmutatie moet worden toegelicht. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen beleidsmatige en technische mutaties. De wijzigingen van de verplichtingen worden alleen toegelicht wanneer ze groter zijn dan 10% ten opzichte van de vorige stand op artikelniveau.

3. Overzicht belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2017

Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII):

Vanwege de demissionaire status van het kabinet had de voorjaarsbesluitvorming een bijzonder karakter dit jaar. Uitgangspunt daarbij is dat het kabinet geen nieuw beleid meer voorbereidt maar wel zorg draagt voor de continuiteit van de lopende processen.

De uitgaven voor 2017 worden verhoogd met EUR 509,7 miljoen waarvan hieronder de belangrijkste suppletoire mutaties worden weergegeven.

Veiligheid, migratiesamenwerking en opvang in de regio

Het kabinet heeft voor Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking samen incidenteel in 2017 EUR 50 miljoen beschikbaar gesteld waarvan EUR 10 miljoen voor veiligheid en stabiliteit op de BZ begroting en EUR 40 miljoen voor veiligheid, migratiesamenwerking en opvang in de regio op de BHOS begroting. Hiermee wordt ingezet op het beperken van irreguliere migratie, het terugdringen van grensoverschrijdende criminaliteit en terreurdreiging, en de opvang van vluchtelingen in de regio.

Eerstejaarsopvangkosten asielzoekers

Bij de Najaarsnota 2016 is de raming voor de asielinstroom in 2016 verlaagd van 58.000 naar 33.000. De verlaging van de instroom in 2016 werkt door in 2017 en leidt tot een overboeking van EUR 170 miljoen van de Veiligheid en Justitie begroting naar de Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking begroting. Verder is de raming voor de instroom van asielzoekers in 2017 verlaagd van 42.000 naar 41.000. Dit leidt, samen met de reguliere jaarlijkse herijking van onder andere verblijfsduur en kostprijs, tot een neerwaartse bijstelling van de ODA-toerekening van eerstejaarsopvangkosten asielinstroom 2017. Daarnaast heeft het kabinet EUR 75 miljoen vrijgemaakt ter dekking van de EUR 75 miljoen hogere kosten voor leegstand in de reguliere nacalculatie over 2016. Per saldo leidt tot een verhoging van de ODA-toerekening voor de eerstejaarsopvangkosten van asielzoekers in 2017 van 21,3 miljoen.

Verbeteren concurrentiepositie van Nederland

In de Miljoenennota 2017 heeft het kabinet structureel EUR 10 miljoen extra vrijgemaakt voor de versterking van de concurrentiepositie van Nederland. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de BHOS begroting ten behoeve van de gezamenlijke uitvoering van het programma Global Stars door BHOS en EZ.

Budget Internationale Veiligheid (BIV)

Zoals gebruikelijk wordt elk jaar vanuit het Budget Internationale Veiligheid (BIV) op de begroting van het Ministerie van Defensie EUR 30 miljoen overgeheveld naar de begroting van BHOS.
Deze middelen worden ingezet voor activiteiten op het terrein van stabiliteit, veiligheidssectorhervorming, rechtstaatontwikkeling en capaciteitsopbouw.

Invest-NL

Het kabinet heeft in 2017 besloten Invest-NL op te richten om de doorgroei van (innovatieve) ondernemingen en investeringen in transitie-opgaven met de markt te bevorderen. Noodzakelijke expertises, instrumenten en eigen investeringskapitaal worden daarvoor bij Invest-NL op één plek samengebracht in een professionele organisatie die herkenbaar is voor de markt. Voor de ontwikkelkosten voor de internationale tak van Invest-NL worden EUR 3 miljoen voor 2017 en vanaf 2018 jaarlijks EUR 9 miljoen beschikbaar gesteld. Voor de jaren 2017 en 2018 zijn deze middelen toegevoegd aan de begroting van het Ministerie van Economische Zaken, en zijn dus niet zichtbaar op de begroting van BHOS. Voor 2019 en verder wordt een reservering gemaakt op de aanvullende post algemeen van de Rijksbegroting.

4. Toelichting per beleidsartikel

Beleidsartikel 1

Beleidsartikel 1 Duurzame handel en investeringen **Bedragen in EUR 1 000**			Stand ontwerp-begroting 2017 (1)	Mutaties via amende-menten 2017 (2)	Vastgestelde begroting 2017 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2017 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2018	Mutaties 1e suppletoire begroting 2019	Mutaties 1e suppletoire begroting 2020	Mutaties 1e suppletoire begroting 2021
Verplichtingen			**242 591**	**0**	**242 591**	**306 433**	**549 024**	**184 210**	**180 210**	**180 210**	**180 319**
	waarvan garantieverplichtingen		**70 000**		**70 000**	0	70 000				
Uitgaven:											
Programma-uitgaven totaal			**496 986**	**0**	**496 986**	**20 576**	**517 562**	**16 249**	**17 714**	**10 591**	**7 700**
		waarvan juridisch verplicht					**100%**				
1.1	**Versterkt internationaal handelssysteem, met aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen**		**11 440**	**0**	**11 440**	**7 043**	**18 483**	**891**	**891**	**- 109**	**0**
	Opdrachten										
		Beleidsondersteuning internationaal ondernemen (non-ODA)	2 794		2 794	971	3 765				
	Bijdrage (inter)nationale organisaties										
		Contributies internationaal ondernemen (non-ODA)	5 670		5 670	0	5 670				
		Maatschappelijk verantwoord ondernemen	2 976		2 976	6 072	9 048				
1.2	**Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie en economische naamsbekendheid**		**82 667**	**0**	**82 667**	**9 888**	**92 555**	**13 895**	**14 900**	**8 902**	**8 902**
	Subsidies										
		Starters International Business (SIB)/ Programma Strategische Beurzen (non-ODA)	5 200		5 200	1 200	6 400				
		Partners for International Business (PIB) (non-ODA)	8 000		8 000	- 115	7 885				

		Sport en OS	1 100		1 100	0	1 100				
		Demontratieprojecten, haalbaarheidsstudies en investeringsstudies (DHI) (non-ODA)	6 000		6 000	- 100	5 900				
		Overig Programmatische Aanpak (non-ODA)	500		500	- 500	0				
		PSO 2g@there (non-ODA)	500		500	- 500	0				
		Dutch Trade and Investment Fund (non-ODA)	20 643		20 643	0	20 643				
		Versterking concurrentiepositie Nederland				9 200	9 200				
	Leningen										
		Finance for International Business (FIB) (non-ODA)	900		900	- 900	0				
	Bijdragen aan agentschappen										
		Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (non-ODA)	26 000		26 000	9 500	35 500				
		Versterking economische functie (NBSO's via RVO) (non-ODA)	5 927		5 927	0	5 927				
1.3	**Versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden**		**294 379**	**0**	**294 379**	**3 645**	**298 024**	**1 463**	**1 923**	**1 798**	**- 1 202**
	Subsidies										
		Transitiefaciliteit	168		168	685	853				
		Marktontwikkeling in het kader van private sector development	54 251		54 251	- 13 413	40 838				
		Wet en regelgeving	5 000		5 000	1 000	6 000				
		Financiele sectorontwikkeling	26 338		26 338	- 1 338	25 000				
		Versterking privaat ondernemerschap	35 260		35 260	19 740	55 000				
		Infrastructuurontwikkeling	75 587		75 587	12 663	88 250				
		Samenwerking bedrijfsleven en PPP's	16 900		16 900	- 9 900	7 000				
		Versterking privaat ondernemerschap non-ODA	2 794		2 794	- 594	2 200				
		Technische assistentie DGGF	10 800		10 800	- 2 800	8 000				
	Bijdragen aan agentschappen										
		Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	42 355		42 355	- 6 355	36 000				
	Bijdragen (inter)nationale organisaties										
		International Labour Organization	5 217		5 217	516	5 733				
		Partnershipprogramma ILO	5 000		5 000	500	5 500				
		Landenprogramma's ondernemingsklimaat	13 000		13 000	3 150	16 150				

		Bedrijfsmatige technische bijstand	1 709		1 709	- 209	1 500					
1.4	**Dutch Good Growth Fund : intensivering van ontwikkelingsrelevante investeringen in en handel met ontwikkelingslanden door het Nederlandse en het lokale bedrijfsleven, met de focus op het MKB en bij uitzondering en onder condities grootbedrijf**		**108.500**	**0**	**108.500**	**0**	**108.500**	0	0	0	0
	Subsidies/Leningen/Garanties										
		programma's Dutch Good Growth Fund	108 500		108 500	0	108 500				
Ontvangsten			**23.126**	**0**	**23.126**	**- 10 000**	**13.126**	**0**	**0**	**0**	**0**
1.10	**Ontvangsten duurzame handel en investeringen**		22 626		22 626	- 10 000	12 626	0	0	0	0
1.40	**Ontvangsten DGGF**		500		500	0	500	0	0	0	0

Verplichtingen

Per saldo stijgt het verplichtingenbudget met EUR 306,4 miljoen. Het betreft met name verplichtingen op het gebied van van *Private Sector Ontwikkeling* die niet in 2016 zijn aangegaan en nu voor 2017 gepland staan. Het betreft o.a. het verplichtingenbudget voor infrastructuurontwikkeling (de programma's *DRIVE* en *Develop2Build*) dat met EUR 186 miljoen wordt verhoogd; het verplichtingenbudget voor samenwerking bedrijfsleven en PPP's (EUR 40 miljoen) voor de 3e call van de Faciliteit Duurzaam Ondernemen en Voedselzekerheid (FDOV) en tenslotte EUR 67,1 miljoen voor o.a. de *Wereld Bank Facilitation* Facility en *Accelerating Trade in West-Africa (ATWA)*.

Uitgaven

Artikel 1.1

Het budget voor maatschappelijk verantwoord ondernemen stijgt in 2017 met EUR 7 miljoen. Hiervan is 6 EUR miljoen bestemd ter invulling van de motie Van Laar (34 550 XVII nr. 26) over het terugdringen van kinderarbeid. Verwezen wordt naar de brief van de minister voor Buitenlandse Handel en **Ontwikkelingssamenwerking** aan de Kamer van 14 november 2016 (34550-XVII-38) over de invulling van de motie. De overige EUR 1 miljoen betreft Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) convenanten.

Artikel 1.2

Het budget voor 'Versterkte Nederlandse handels- en investeringspositie en economische naamsbekendheid' stijgt per saldo met EUR 9,8 miljoen. Het kabinet maakt EUR 10 miljoen vrij voor inspanningen die de concurrentiepositie van Nederland in het buitenland ten goede komen, zoals een betere opvolging van

economische missies en het effectiever maken van het internationale topsectorenbeleid. Per saldo komt hiervan in 2017 EUR 9,2 miljoen beschikbaar op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.
Het budget voor uitvoeringskosten van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland wordt verhoogd met EUR 9,5 miljoen op basis van de bijgewerkte ramingen van de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO).

Artikel 1.3

Het budget voor 'Versterkte private sector & verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden wordt per saldo met EUR 3,6 miljoen verhoogd. Deze wordt met name veroorzaakt door een vernieuwing van een contract met *European Centre for Development Policy Management,* ECDPM (EUR 2,7 miljoen) en invulling aan het Amendement Smaling en Mulder (34 550 XVII / nr 14) waarmee EUR 1 miljoen beschikbaar wordt gesteld voor startfinanciering voor jonge Afrikaanse ondernemers. Dit geld is toegekend aan het nieuwe initiatief *Making Africa Work* (PUM en *Africa in Motion*).

Als gevolg van aanpassing van de kasritmes van instrumenten binnen het Private Sector Ontwikkeling (PSO)-programma vinden verschillende overhevelingen tussen deze instrumenten plaats. Zo wordt het instrument 'versterking privaat ondernemerschap' met EUR 19,4 miljoen verhoogd voor onder andere de vernieuwing van het programma PUM senior experts en voor het vakbondsmedefinancieringsprogramma.

Ontvangsten

De ontvangsten dalen met EUR 10 miljoen in 2017. Dit betreft een correctie van de ontvangst vanuit de begrotingsreserve FIB (*Finance for International Business*).

Beleidsartikel 2

Beleidsartikel 2 Duurzame ontwikkeling, **voedselzekerheid en water** **Bedragen in EUR 1 000**			Stand ontwerp-begroting 2017 (1)	Mutaties via amende-menten 2017 (2)	Vastgestelde begroting 2017 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2017 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2018	Mutaties 1e suppletoire begroting 2019	Mutaties 1e suppletoire begroting 2020	Mutaties 1e suppletoire begroting 2021
Verplichtingen			**476 815**	**0**	**476 815**	**313 651**	**790 466**	**- 32 923**	**- 65 323**	**- 51 864**	**- 51 864**
Uitgaven:											
Programma-uitgaven totaal			**660 072**	**0**	**660 072**	**1 507**	**661 579**	**1 725**	**- 75**	**- 75**	**- 6 075**
		waarvan juridisch verplicht					**93%**				
2.1	**Toename van voedselzekerheid**		**347 795**	**0**	**347 795**	**0**	**347 795**	**1 000**	**0**	**0**	**- 5 000**
	Subsidies										
		Internationaal onderwijsprogramma voedselzekerheid	0		0	510	510				
		Bevorderen inclusieve en duurzame groei in de agrarische sector	73 886		73 886	- 1 896	71 990				
		Kennis en capaciteitsopbrouw ten behoeve van voedselzekerheid	77 013		77 013	- 23 218	53 795				
		Uitbannen huidige honger en voeding	21 000		21 000	1 000	22 000				
	Bijdragen (inter) nationale organisaties										
		realiseren ecologische houdbare voedselsystemen	31 998		31 998	- 1 998	30 000				
		Landenprogramma's voedselzekerheid	143 898		143 898	25 602	169 500				
2.2	**Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie**		**195 210**	**0**	**195 210**	**0**	**195 210**	**0**	**0**	**0**	**- 1 000**
	Subsidies										
		Integraal waterbeheer	32 895		32 895	0	32 895				
		Drinkwater en sanitatie	41 140		41 140	0	41 140				
	Bijdragen (inter)										

	nationale organisaties										
		Wereldbank	10 000		10 000	0	10 000				
		Landenprogramma's integraal waterbeheer	64 150		64 150	0	64 150				
		Landenprogramma's drinkwater en sanitatie	47 025		47 025	0	47 025				
2.3	**Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering**		**117 067**	**0**	**117 067**	**1 507**	**118 574**	**725**	**- 75**	**- 75**	**- 75**
	Subsidies										
		Hernieuwbare energie	27 500		27 500	0	27 500				
		Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen en klimaat algemeen	42 008		42 008	325	42 333				
	Bijdragen (inter) nationale organisaties										
		Klimaat: algemene vrijwillige en verplichte bijdragen	18 140		18 140	0	18 140				
		GEF	20 750		20 750	0	20 750				
		UNEP	5 142		5 142	0	5 142				
		Landenprogramma's klimaatbeleid	1 795		1 795	611	2 406				
		Centrale klimaat programma's (non-ODA)	1 375		1 375	571	1 946				
		Contributie IZA/IZT	357		357	0	357				

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor programma's op het gebied van Voedselzekerheid en Water wordt verhoogd met EUR 313,6 miljoen. Het betreft met name verplichtingen die niet in 2016 zijn aangegaan en nu in 2017 gecommitteerd zullen worden zoals ca. EUR 200 miljoen voor programma's in o.a. Rwanda (voedselzekerheidprogramma), Benin (o.a. plattelandswegenprogramma), Ghana (cacao en palmolie) en Ethiopië (o.a. *Productive Safety Net Programma PSNP4*). Daarnaast zullen verplichtingen worden aangegaan voor Klimaatverandering en continuering van de water, sanitatie en hygiëne (WASH)-portfolio.

Uitgaven

Artikel 2.1:

Er is per saldo geen mutatie op het gebied van Voedselzekerheid.

Er wordt invulling gegeven aan het amendement Smaling en Grashoff (34 550 XVII nr 40) waarmee in 2017 EUR 500,000 geinvesteerd wordt op het gebied van landrechten in Senegal, Kenia, Malawi and Mozambique. Hiervoor is een verplichting aangegaan met LANDac (*Netherlands Academie on Land Governance for Equitable and Sustainable Development*), een partnerschap tussen Nederlandse organisaties die werken aan '*land governance*' (bestuurlijke vraagstukken over land).

Beleidsartikel 3

Beleidsartikel 3 Sociale vooruitgang **Bedragen in EUR 1 000**			Stand ontwerp-begroting 2017 (1)	Mutaties via amende-menten 2017 (2)	Vastgestelde begroting 2017 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2017 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2018	Mutaties 1e suppletoire begroting 2019	Mutaties 1e suppletoire begroting 2020	Mutaties 1e suppletoire begroting 2021
Verplichtingen			**222 763**	**0**	**222 763**	**173 437**	**396 200**	**28 750**	**- 7 350**	**- 69 850**	**- 70 850**
Uitgaven:											
Programma-uitgaven totaal			**727 524**	**0**	**727 524**	**- 10 376**	**717 148**	**- 96**	**870**	**1 806**	**11 806**
		waarvan juridisch verplicht					**96%**				
3.1	**Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids**		**416 784**	**0**	**416 784**	**0**	**416 784**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Subsidies										
		Centrale programma's SRGR & HIV/aids	168 914		168 914	- 2 011	166 903				
	Bijdragen (inter)nationale organisaties										
		UNICEF	10 000		10 000	1 000	11 000				
		UNAIDS	18 000		18 000	0	18 000				
		SRGR; Strategische Alliantie Internationale NGO's	0		0	0	0				
		Global Fund to Fight Aids, Malaria and Tuberculosis	52 000		52 000	0	52 000				
		UNFPA	65 500		65 500	3 000	68 500				
		WHO-PAHO	6 713		6 713	0	6 713				
		Partnershipprogramma WHO	11 683		11 683	0	11 683				
		Landenprogramma's SRGR & HIV/aids	83 974		83 974	- 1 989	81 985				
3.2	**Gelijke rechten en kansen voor vrouwen**		**53 989**	**0**	**53 989**	**- 10 290**	**43 699**	**- 400**	**- 400**	**- 400**	**9 600**
	Subsidies										
		Vrouwenrechten en gendergelijkheid	42 289		42 289	- 10 550	31 739				

	Bijdragen (inter)nationale organisaties										
		UNWOMEN	7 000		7 000	0	7 000				
		Landenprogramma's gelijke rechten en kansen voor vrouwen	4 700		4 700	260	4 960				
3.3	**Versterkt maatschappelijk middenveld**		**221 451**	**0**	**221 451**	**- 86**	**221 365**	**304**	**1 270**	**2 206**	**2 206**
	Subsidies										
		Vakbondsmedefinancieringsprogramma	2 451		2 451	0	2 451				
		SNV programma	0		0	0	0				
		Strategische partnerschappen	219 000		219 000	- 936	218 064				
		Twinningsfaciliteit Suriname	0		0	850	850				
3.4	**Toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroepsonderwijsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek**		**35 300**	**0**	**35 300**	**0**	**35 300**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Subsidies										
		Onderzoekprogramma's	3 000		3 000	0	3 000				
		Onderwijsprogramma's	0		0	0	0				
		Internationale hoger onderwijsprogramma's	32 300		32 300	0	32 300				
	Bijdragen (inter)nationale organisaties										
		Landenprogramma's hoger onderwijs	0		0	0	0				

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor artikel 3 stijgt met EUR 173,4 miljoen. Het betreft met name een nieuwe verplichting van EUR 166 miljoen voor het Global Fund to Fight Aids, TB and Malaria (GFATM). Deze verplichting was voorzien voor 2016 maar kon nog niet worden aangegaan. Daarnaast worden in enkele partnerlanden (o.a. Benin en Mozambique) nieuwe activiteiten gestart op het gebied van SRGR en wordt voor Suriname een volgende fase gecommitteerd voor het Twinning project 2017-2020 (EUR 6,5 miljoen).

Uitgaven

Artikel 3.1:

Per saldo is er op dit artikel geen mutatie. Wel wordt invulling gegeven aan het amendement Taverne (34 550 XVII/nr 16) waarbij EUR 3 miljoen wordt vrijgemaakt om de keuzevrijheid van vrouwen te vergroten. De middelen worden via UNFPA ingezet. Dekking hiervan wordt onder andere gevonden door verlaging van het budget voor Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) programma’s in onder andere Mozambique.

Artikel 3.2:

Het budget wordt per saldo verlaagd met EUR 10,3 miljoen. De motie Van Laar/Van Veldhoven (Kamerstuk 33 625, nr. 207) beoogt ondersteuning van Zuidelijke vrouwenorganisaties vanaf 2017. Om uitvoering van deze motie en de daaruit voortvloeiende activiteiten in 2017 mogelijk te maken, is financiering al in 2016 ter beschikking gesteld en wordt het budget voor 2017 daarom verlaagd.

Beleidsartikel 4

Beleidsartikel 4 Vrede en veiligheid voor ontwikkeling Bedragen in EUR 1 000			Stand ontwerp-begroting 2017 (1)	Mutaties via amende-menten 2017 (2)	Vastgestelde begroting 2017 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2017 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2018	Mutaties 1e suppletoire begroting 2019	Mutaties 1e suppletoire begroting 2020	Mutaties 1e suppletoire begroting 2021
Verplichtingen			**329 990**	**0**	**329 990**	**227 753**	**557 743**	**- 30 081**	**- 8 264**	**145 736**	**- 18 264**
Uitgaven:											
Programma-uitgaven totaal			**469 106**	**0**	**469 106**	**245 368**	**714 474**	**174**	**0**	**0**	**0**
		waarvan juridisch verplicht					**71%**				
4.1	**Humanitaire hulp**		**220 017**	**0**	**220 017**	**174**	**220 191**	**174**	**0**	**0**	**0**
	Bijdragen (inter)nationale organisaties										
		UNHCR	46 000		46 000	0	46 000				
		Wereldvoedselprogramma	36 000		36 000	0	36 000				
		UNRWA	13 000		13 000	0	13 000				
		Noodhulpprogramma's	124 000		124 000	0	124 000				
		Noodhulpprogramma's non-ODA	1 017		1 017	174	1 191				
4.3	**Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie**		**191 718**	**0**	**191 718**	**142 217**	**333 935**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Bijdragen (inter)nationale organisaties										
		landenprogramma's legitieme en capabele overheid	1 530		1 530	259	1 789				
		Landenprogramma's functionerende rechtsorde	79 126		79 126	19 050	98 176				
		Midden Amerika programma	0		0	0	0				
		Landenprogramma's inclusieve en politieke processen; vredesdialoog en conflictpreventie	4 500		4 500	0	4 500				
		functionerende rechtsorde	10 000		10 000	0	10 000				
		Inclusieve politieke processen: vredesdialoog en conflictpreventie	31 287		31 287	- 10 000	21 287				

		Vredesdividend: werkgelegenheid en basisvoorzieningen	46 000		46 000	20 000	66 000				
		Legitieme en capabele overheid	19 275		19 275	691	19 966				
		Vluchtelingenopvang in de regio	0		0	112 217	112 217				
4.4	**Noodhulpfonds**		**57 371**	**0**	**57 371**	**102 977**	**160 348**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Bijdragen (inter)nationale organisaties	Noodhulpfonds	57 371		57 371	102 977	160 348				

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor artikel 4 wordt verhoogd met EUR 227,8 miljoen. Het betreft met name verplichtingen voor het Noodhulpfonds en Opvang in de Regio. Zie verder hieronder de toelichting bij de uitgaven.

Tenslotte wordt een aantal verplichtingen voor de landenprogramma's op het speerpunt 'Veiligheid en rechtsorde' in 2017 aangegaan in plaats van 2016. Het betreft onder andere programma's in Burundi (EUR 3,9 miljoen), Mali (EUR 15) en de Palestijnse Gebieden (EUR 16,1 miljoen).

Uitgaven

Artikel 4.3

Per saldo wordt dit artikel met EUR 142,2 miljoen verhoogd. In 2016 is EUR 260 miljoen beschikbaar gesteld voor opvang in de regio. Zie de kamerbrief van 2 mei 2016 (Kamerstuk 32 605 nr. 182). De middelen worden ingezet voor vluchtelingenopvang in de Syrië-regio. Van het totale bedrag resteert nog EUR 82,2 miljoen voor 2017. Daarnaast stelt het Kabinet nog eens EUR 30 miljoen ter beschikking voor vluchtelingenopvang in de regio noordelijk Afrika (EUR 30 miljoen betreft een voorlopig bedrag. Het definitieve bedrag zal tijdens een komend begrotingsmoment gemeld worden). Hiermee komen de uitgaven voor opvang in de regio in 2017 uit op EUR 112,2 mln.

Vanuit het Budget Internationale Veiligheid (BIV) op de begroting van het Ministerie van Defensie wordt, zoals gebruikelijk, EUR 30 miljoen overgeheveld naar de begroting van BHOS. Hieruit worden activiteiten gefinancierd op het terrein van stabiliteit, veiligheidssectorhervorming, rechtstaatontwikkeling en capaciteitsopbouw. Daarnaast vinden nog enkele technische mutaties plaats tussen de verschillende instrumenten binnen dit artikel.

Artikel 4.4

Het budget van het Noodhulpfonds in 2017 wordt verhoogd naar EUR 160,3 miljoen. De verhoging bestaat uit inzet van niet bestede middelen uit 2016 (EUR 46,3 miljoen), vrijkomende middelen als gevolg van een administratieve correctie op de ODA toerekening voor de kosten voor eerstejaars asielopvang voor 2017 (EUR 17 miljoen) en als gevolg van de verlaging van de asieltoerekening 2017 (EUR 40 miljoen). Met de verhoging van het Noodhulpfonds kan tevens voldaan worden aan de motie Voordewind c.s. (32605 nr.197) die oproept het budget voor de *Dutch Relief Alliance (DRA)* in 2017 te verhogen met EUR 15 miljoen.

Beleidsartikel 5

Beleidsartikel 5 Versterkte kaders voor ontwikkeling **Bedragen in EUR 1 000**			Stand ontwerp-begroting 2017 (1)	Mutaties via amende-menten 2017 (2)	Vastgestelde begroting 2017 (3)=(1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017 (4)	Stand 1e suppletoire begroting 2017 (5)=(3+4)	Mutaties 1e suppletoire begroting 2018	Mutaties 1e suppletoire begroting 2019	Mutaties 1e suppletoire begroting 2020	Mutaties 1e suppletoire begroting 2021
Verplichtingen			**27 767**	**0**	**27 767**	**271 311**	**299 078**	**718**	**925**	**- 7 282**	**718**
Uitgaven:											
Programma-uitgaven totaal			**- 107 631**	**0**	**- 107 631**	**252 631**	**145 000**	**179 787**	**125 599**	**129 516**	**110 906**
		waarvan juridisch verplicht					**100%**				
5.1	**Versterkte multilaterale betrokkenheid**		**135 120**	**0**	**135 120**	**7 395**	**142 515**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Bijdragen (inter)nationale organisaties										
		UNDP	28 000		28 000	0	28 000				
		UNICEF	14 000		14 000	0	14 000				
		UNIDO	1 950		1 950	0	1 950				
		Middelenaanvullingen multilaterale banken en fondsen	66 358		66 358	7 395	73 753				
		Kapitaalaanvullingen bij regionale ontwikkelingsbanken	6 453		6 453	0	6 453				
		Speciale multilaterale activiteiten	9 359		9 359	0	9 359				
		Assistent-deskundigen programma	9 000		9 000	0	9 000				
5.2	**Overig armoedebeleid**		**71 952**	**0**	**71 952**	**- 515**	**71 437**	**- 25**	**- 525**	**- 425**	**- 425**
	Bijdragen (inter)nationale organisaties										
		Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling	10 404		10 404	684	11 088				
		Voorlichting op het terrein van ontwikkelingssamenwerking	3 250		3 250	- 600	2 650				
		Schuldverlichting	52 480		52 480	0	52 480				
		Unesco	4 400		4 400	0	4 400				

5.3	**Bijdrage aan migratie en ontwikkeling**		**15 000**	**0**	**15 000**	**10 000**	**25 000**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Subsidies										
		Migratie en ontwikkeling	5 000		5 000	0	5 000				
	Diversen										
		Migratie en ontwikkeling	10 000		10 000	10 000	20 000				
5.4	**Nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNI en/of toerekeningen**		**- 329 703**	**0**	**- 329 703**	**235 751**	**- 93 952**	***179 812***	***126 124***	***129 941***	***111 331***
	Ontvangsten		**77 082**	**0**	**77 082**	**0**	**77 082**	**0**	**0**	**0**	**0**
5.20	**Ontvangsten en restituties met betrekking tot leningen**		45 906		45 906	0	45 906				
5.21	**Ontvangsten OS**		31 176		31 176	0	31 176				
5.22	**Koersverschillen OS**		pm		pm		pm	pm	pm	pm	pm
5.23	**Diverse ontvangsten non-ODA**		0		0	0	0				

Verplichtingen

Het verplichtingbudget op dit artikel wordt met EUR 271,3 miljoen verhoogd. Dit is met name als gevolg van de middelenaanvullingen voor van de multilaterale banken voor 2017 met EUR 192 miljoen; onder ander voor het *African Development Fund AfDF)*). Deze verplichting was voorzien voor 2016 maar kon toen nog niet worden aangegaan. Verder valt de verplichting voor schuldverlichting (HIPC) via IDA hoger uit dan verwacht.
Daarnaast stelt het kabinet EUR 10 miljoen extra beschikbaar in 2017 voor migratiesamenwerking in Noordelijk Afrika. Voor deze middelen worden nieuwe verplichtingen aangegaan in 2017.

Uitgaven

Artikel 5.1

De mutatie betreft de verhoging van de jaarlijkse bijdragen aan het *African Development Fund* (AfDF) en het *Asian Development Fund* (AsDF) in 2017 met totaal EUR 7,3 miljoen. Het gaat om de correctie van het ritme van betalingen aan de twee instellingen. Het heeft geen invloed op de totale verplichting.

Artikel 5.3

Het kabinet stelt additioneel EUR 10 miljoen extra beschikbaar in 2017 voor migratiesamenwerking in noordelijk Afrika. Dit is onderdeel van de EUR 50 mln voor veiligheid, stabiliteit, migratiesamenwerking en opvang in de regio (waarvan EUR 10 miljoen voor veiligheid en stabiliteit op de BZ begroting). Hiermee wordt ingezet op beperken van irreguliere migratie. Het betreft een voorlopige verdeling en de definitieve verdeling zal bij en volgend begrotingsmoment gemeld worden.

Artikel 5.4

Om de inzichtelijkheid van de BHOS begroting verder te verbeteren is er met ingang van begrotingsjaar 2017 een nieuw artikelonderdeel gecreëerd. Zie ook de Kamerbrief 34 300 XVII nr 62 over de inzichtelijkheid van de BHOS begroting. Het ODA budget wordt gecorrigeerd voor ontwikkelingen van het BNI. In het kader van behoedzaamheid en stabiliteit in de begroting worden groei en krimp niet direct doorvertaald in de OS-programmalijnen. Deze zogeheten BNI-ruimte kan immers weer toenemen of afnemen als in de loop van het jaar de BNI-raming wordt bijgesteld. Daarnaast kan er sprake zijn van nog te verdelen toerekeningen aan het ODA budget. De laatste raming van het CPB (het CEP) toont dat de economische groei van de afgelopen jaren doorzet.

Voor 2017 en volgende jaren wordt het saldo van artikel 5.4 positief bijgesteld. Verder is bij de Najaarsnota 2016 de raming voor de asielinstroom in 2016 verlaagd van 58.000 naar 33.000. De verlaging van de instroom in 2016 werkt door in 2017 en leidt tot een overboeking van EUR 170 miljoen van de Veiligheid en Justitie begroting naar de Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking begroting. Ook is de raming voor de instroom van asielzoekers in 2017 verlaagd van 42.000 naar 41.000. Dit leidt, samen met de reguliere jaarlijkse herijking van onder andere verblijfsduur en kostprijs, tot een neerwaartse bijstelling van de ODA-toerekening van eerstejaarsopvangkosten asielinstroom 2017. Daarnaast heeft het kabinet EUR 75 miljoen vrijgemaakt voor de dekking van de EUR 75 miljoen hogere kosten voor leegstand in de reguliere nacalculatie over 2016. Er is besloten, om aanvullend aan de toevoeging aan het Noodhulpfonds vanuit de correctie toerekening en de eindejaarsmarge, EUR 40 miljoen extra toe te voegen aan het Noodhulpfonds vanuit de lagere ODA-toerekening voor eerstejaarsopvangkosten van de asielinstroom in 2017.

Ontvangsten

Geen toelichting

5. Overzicht verwerkte amendementen

Nr	Indiener	Begunstigd artikel/dekking uit	Korte omschrijving
34 550 XVII nr. 14	Smaling en Mulder	1.3: versterkte private sector	Met dit amendement wordt vanuit het niet-juridisch verplichte deel van artikel 1.3 'versterkte private sector' EUR 1 miljoen eenmalig voor het jaar 2017 beschikbaar gesteld als startfinanciering voor jonge ondernemers bij gebrek aan andere mogelijkheden tot financiering van een onderneming. Dit geld is toegekend aan het initiatief '*Making Africa Work'* (PUM en Africa in Motion). *Making Africa Work* is een eenjarig pilot programma dat voortbouwt op ervaringen die zijn opgedaan door de stichting *Africa in Motion* die eerder o.a. een Rwandese migrant en een Nederlandse melkveehouder aan elkaar heeft gekoppelden die nu samen succesvol samenwerken in Rwanda.
34 550 XVII nr. 16	Taverne	3.1: sociale vooruitgang	Vergroting van de keuzevrijheid van vrouwen door financiering ten gunste van UNFPA-supplies, verhoogd mer EUR 3 miljoen in 2017. Dekking wordt geboden door een vermindering van de niet juridisch verplichte bijdragen aan landen programma's in beleidsartikel 3.1, waaronder in Mozambique.
34 550 XVII nr. 40	Smaling en Grashoff	2.1: toename van voedzelzekerheid	Met dit amendement wordt eenmalig in 2017 EUR 500,000 extra geinvesteerd op het gebied van landrechten in Senegal, Kenia, Malawi en Mozambique. Hiervoor is een verplichting aangegaan met LANDac (*Netherlands Academie on Land Governance for Equitable and Sustainable Development*), een partnerschap tussen Nederlandse organisaties die werken aan 'land governance' (bestuurlijke vraagstukken over land).